

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 20
van **MARTINE Taelman**
datum: 3 oktober 2017

aan **JO Vandeurzen**
VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Gedetineerden - Cultuuraanbod

Het decreet van 8 maart 2013 betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden beoogt binnen de beschikbare budgetten, het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening zodat ze zich kunnen ontplooien in de samenleving. De doelstelling van de hulp- en dienstverlening is om de zelfontplooiing van de gedetineerde te stimuleren, het sociale, relationele en psychische evenwicht van de gedetineerde te herstellen, de negatieve gevolgen voor de gedetineerde en zijn directe sociale omgeving, veroorzaakt door en tijdens de detentie, te beperken, de integratie en participatie in de samenleving na de detentieperiode te bevorderen, een proces van herstel tussen dader, slachtoffer en samenleving te stimuleren en de kans op herval te beperken.

Het Strategisch Plan Hulp- en Dienstverlening 2015-2020 stelt: "Zinnvolle vrijetijdsbesteding door middel van cultuur en sport versterkt mensen, verschaft inzicht in het eigen functioneren en verhoogt het zelfbeeld. De cultuur- en sportsector worden gestimuleerd hun maatschappelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van gedetineerden op te nemen met het oog op een divers en duurzaam aanbod in de gevangenissen."

In dat plan krijgt De Rode Antraciet een aantal opdrachten :

- het in kaart brengen van alle culturele en sportieve partners die een mogelijk aanbod in de gevangenissen kunnen realiseren (eind 2015);
- de ontsluiting en het verder in kaart brengen van het netwerk met nieuwe partners (eind 2015);
- blijvend investeren in de lokale besturen ter ondersteuning van bibliotheekwerkingen in de lokale gevangenissen (2015-2016);
- het valideren van de nieuwe aanpak in structurele werking met meer focus op behoeftegestuurd aanbod, participatieve aanpak en de intermediaire rol van De Rode Antraciet (2016-2017);
- studie- en inspiratiedag met en voor de geresponsabiliseerde samenleving : goede praktijken in beeld brengen, sensibiliseren (2018-2019).

Per gevangenis wordt een actieplan opgesteld dat de vertaling vormt van dit Strategisch Plan Hulp- en Dienstverlening.

1. Wat is de stand van zaken van elk van deze opdrachten van de Rode Antraciet? Welke nieuwe partners kon De Rode Antraciet vinden om mee te werken?

2. Zal elke gevangenis over voldoende middelen beschikken om een evenwichtig cultuuraanbod op maat van de gedetineerden van de gevangenis te kunnen organiseren op het vlak van cultuur ?
3. Lopen er in de gevangenissen specifiek projecten rond het spelen en creëren van muziek, theater, die niet alleen de creativiteit van gedetineerden stimuleren maar ook een therapeutische functie hebben? Zo ja, welke en in welke gevangenissen? In welke mate worden hierbij professionele muzikanten of acteurs betrokken?
4. Hoe ervaart de minister de samenwerking met justitie?
5. Wordt een draagvlak gecreëerd bij het gevangenispersoneel voor culturele activiteiten?

ANTWOORD

op vraag nr. 20 van 3 oktober 2017

van **MARTINE Taelman**

1. Het decreet van 8 maart 2013 betreffende de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden heeft als doelstelling om een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod uit te bouwen voor gedetineerde door sectoroverschrijdende samenwerking tussen hulp- en dienstverleners en door intersectorale afstemming van het aanbod. Het is de opdracht van de Vlaamse Regering om inclusief en gecoördineerd beleid te voeren. Elke legislatuur wordt een strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden goedgekeurd. De Vlaamse regering keurde op 17 juli 2015 het strategisch plan 2015-2020 goed. Mijn bevoegdheid betreffende hulp- en dienstverlening situeert zich op de coördinatie en de bevoegdheden binnen mijn eigen beleidsdomein. De verantwoordelijkheid voor het cultuuraanbod in de gevangenissen ligt bij mijn collega Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel

De Rode Antraciet vzw heeft alle bestaande culturele partners eind 2015 in kaart gebracht in een intern datasysteem. Met dit digitaal systeem kunnen alle collega's werkzaam in alle gevangenissen van Vlaanderen en Brussel putten uit de ervaringen van de andere collega's. Tegelijkertijd werd geëxperimenteerd met het ontsluiten van een netwerk van nieuwe partners die het voorheen door de Rode Antraciet georganiseerde cursuswerk overnamen. Dit alles resulteerde, vanaf begin 2016, in de overschakeling van het vroegere profiel van de collega's (voorheen sociaal-cultureel werkers en cursusgevers) naar het nieuwe profiel van (verankerde) cultuurfunctionaris. Met de bestaande middelen kan De Rode Antraciet in de 18 gevangenissen van Vlaanderen en Brussel 30% cultuurfunctionaris inzetten per gevangenis. Deze rol als cultuurfunctionaris sluit goed aan bij de opdrachten van het decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en het daaruit voortvloeiende Strategisch Plan (STRAP 2015/2020), met name het binnen de muren brengen van wat buiten de muren als (cultureel) aanbod bestaat (het zogenaamde 'importmodel'). De Rode Antraciet fungeert hier als mediator, als brug tussen 'binnen' en 'buiten', met een expertenrol op vlak van vertaling van het cultureel aanbod naar de specifieke context en doelgroep. Daardoor kunnen de cultuurfunctionarissen van De Rode Antraciet het cultuuraanbod beter afstemmen op de behoeften van de gedetineerden en de lokale gevangenis en kan de participatie van gedetineerden aan de organisatie van het cultureel aanbod verhogen.

Wat de gevangenisbibliotheken betreft bestaat de rol van De Rode Antraciet er voornamelijk in om kennisdeling te faciliteren en expertise-versterkend te werken. De stedelijke en gemeentelijke bibliotheken werken via convenanten met een gevangenis op hun grondgebied. De Rode Antraciet brengt op regelmatige en structurele wijze alle medewerkers van deze gevangenisbibliotheken samen, in een zogenaamde 'collegagroep', waar de agenda bestaat uit het delen van goede praktijken (vb. leesbevordering), het gezamenlijk oplijsten van hinderpalen (vb. digitalisering van de collectie) gegeven de specifieke context van de gevangenissen, enz. Op die manier kan De Rode Antraciet uitdagingen vanuit de verschillende gevangenisbibliotheken ook makkelijker op de agenda plaatsen van de bevoegde Vlaamse en federale (justitie) partners. Dit gebeurt steeds in nauwe samenwerking met de administratie cultuur. De cultuurfunctionarissen maken vaak ook deel uit van de lokale (per gevangenis) werkgroepen 'bibliotheek'.

Alle lokale cultuurfunctionarissen van De Rode Antraciet investeren ook in een goed contact met de cultuurdiensten van de betrokken steden en gemeenten, ook met het oog op het faciliteren van de bibliotheekwerking binnen de muren; een aantal cultuurfunctionarissen zetelen ook in de lokale (stedelijke of gemeentelijke) cultuurraad.

Een overzicht van alle culturele partners, evenals een overzicht van welke partner in welke gevangenis binnen komt via facilitering van De Rode Antraciet, kan u nalezen in de voortgangsrapporten van De Rode Antraciet (beschikbaar op hun website www.derodeantraciet.be, <http://derodeantraciet.be/beleidsdocumenten>). Het gaat onder meer om:

Musea (zoals Museum M, SMAK of KMSKA)
Iedereen Leest
Taalpunt Stad Antwerpen
CM
KVLV
Femma
PRH
Minderhedenforum
Oud Wijzer
VAGGA
Urban Woorden
VCOK
Touché
Theater Maelstroom
WanderArt
U Move 4 Peace
Radio Quindo
Fameus
Het Lezerscollectief
Secundair Kunstinstituut Gent
Amateurkunsten Hoogstraten
Na Ons De Zondvloed
Academie Oudenaarde
De Tuimel
Wisper
Klein Verhaal
Relaas
Muziekodroom
Slam Poetry
Meerder regionale Vorming Plussen
(cultuurdiensten van) Steden en gemeenten
Stadsarchief Leuven
Het Toneelhuis
Vzw Doedeskaden
Vzw Circusplaneet
ROJM
IN/OUT
Creatief Schrijven
MOOOV
Muntschouwburg
Kunstencentrum Nona
Cultuurcentrum Mechelen

Daarnaast werkt De Rode Antraciet ook met heel wat vrijwilligers, bijvoorbeeld voor de creatieve ateliers of voor het project van de Voorleesverhalen (gedetineerde ouders die een voorleesverhaal voor hun kinderen inlezen op DVD).

Op 30 november 2017 is er in Sint-Niklaas een inspiratiedag voor alle Vormingpluscentra, met het oog op het (samen met De Rode Antraciet) organiseren van cultureel aanbod en het uitwisselen van goede praktijken.

Medio 2018 stelt De Rode Antraciet haar nieuw handboek 'cultuur in een gevangenis' (werktitel) voor aan alle geïnteresseerde culturele partners.

Binnen de doelstellingen van het Strategisch Plan staat in 2019 een inspiratiedag gepland, waarbij De Rode Antraciet zal focussen op geslaagde nieuwe culturele bondgenootschappen en het faciliteren van nieuwe samenwerkingen.

2. Het organiseren van culturele activiteiten en ook andere activiteiten in een gevangenis is afhankelijk van veel verschillende factoren: de beschikbare ruimte, de beschikbare tijd, de beleidskeuzes van het lokale beleidsteam hulp- en dienstverlening in de gevangenissen, de behoeften en interesses van de doelgroep én de beschikbare (project)middelen. De Rode Antraciet voorziet eigen werkingsmiddelen per gevangenis voor hun activiteiten. Daarnaast is men afhankelijk van de financiële middelen die beschikbaar zijn in het steunfonds van de gevangenis. Dit wordt gespijsd door de inkomsten uit o.a. de gevangeniskantine. Vanuit dit fonds worden voor diverse zaken middelen voorzien. Dit dient (half)jaarlijks overlegd te worden met de directie en zaakvoerder van de inrichting. Er wordt geregeld naar extra projectmiddelen gezocht.
3. De culturele activiteiten van De Rode Antraciet vzw zijn geen therapie. Ze kaderen in de opdracht van De Rode Antraciet om een groepsaanbod aan cultuur te brengen binnen de muren. De culturele activiteiten hebben als doel kansen te geven aan gedetineerden tot engagement, zelfontplooiing en sociale verbinding. Het cultuuraanbod van De Rode Antraciet is aldus een manier om - via cultuur - bij te dragen aan de doelstellingen van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden zoals decretaal bepaald: zelfontplooiing stimuleren, evenwicht herstellen, detentieschade inperken, bevorderen van integratie en participatie, herstel bevorderen en kans op herval beperken. Dat betekent geenszins dat deze activiteiten geen positieve 'therapeutische' effecten zouden hebben. Integendeel. Vanuit het mee organiseren van en deelnemen aan culturele activiteiten groeit het nemen van verantwoordelijkheid, inlevingsvermogen, ontdekking van talenten, probleemhantering, benutten van voorheen ongebruikte mogelijkheden, samenwerken in groep, regelhantering, empowerment, ... die allen bijdragen tot het noodzakelijk proces van inzicht, herstel en integratie. Voor zorgtrajecten zijn de collega's van het directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen, dienst gezondheidszorg, verantwoordelijk.
4. De samenwerking met mijn federale collega van Justitie verloopt constructief. Er is op regelde basis overleg.
5. In elke gevangenis is er vanuit de hulp- en dienstverlening overleg met het penitentiair kader. De voorbije maanden zijn er in verschillende inrichtingen syndicale spanningen n.a.v. onderbezetting. Dat leidt soms tot het (op het laatste moment) afgelasten van activiteiten.
De Rode Antraciet vzw deed alvast een inspanning door over te schakelen naar verankerde cultuurfunctionarissen zodat ze echt deel uitmaken van de 'vaste' ploeg in een gevangenis en contacten met het penitentiair kader kunnen uitbouwen. Er worden ook culturele en sportieve activiteiten opgezet waar gedetineerden en penitentiair personeel samen aan deelnemen, bijvoorbeeld 'Buiten Beeld'. Die opdracht is ook opgenomen in de laatste beheersovereenkomst van De Rode Antraciet.